FAMILIE-/ARVERET - VINTEREKSAMEN 2001/2002

Opgave nr. 1.

Ægtefællerne Martin og Helga Eriksen, der havde formuefællesskab, havde drømt om at få deres egen gård, siden de i 1985 blev gift. Med henblik herpå havde ægtefællerne i nogle år lagt penge til side af deres løn. Planen kunne imidlertid realiseres, før de havde forventet det, da Helga i 1990 arvede en rig tante. Helga brugte samme år efter aftale med Martin arven samt sin opsparing på køb af en gård af passende størrelse med henblik på økologisk korndyrkning samt køb af en traktor. Ægtefællerne vurderede, at det var nødvendigt med to traktorer i forbindelse med dyrkningen af jorden, og for Martins opsparing indkøbtes derfor yderligere en traktor samt udstyr m.v. til indretning af en mindre hundesalon på gården, idet Helga var uddannet hundetrimmer. Herefter drev Martin med Helgas hjælp gården som et økologisk kornbrug med dyrkning af de tilhørende marker, mens Helga havde åbent i hundesalonen nogle få timer hver dag.

I 1998 gik det galt for Martin, da han faldt ned fra en stige og fik et kompliceret brud på den ene arm. Martin fik på baggrund af ulykken udbetalt en godtgørelse for varigt mén på 100.000 kr. fra sit forsikringsselskab. Helga og Martin blev enige om, at Helga i højere grad end hidtil skulle deltage i driften af gården, og at Martin skulle ansætte en landbrugsmedhjælper til at hjælpe med det tunge arbejde.

Efter 2 år med underskud var Helga blevet træt af at arbejde næsten i døgndrift, og hun fik tilbudt et job i den lokale brugs. Hun aftalte derfor - på et tidspunkt, hvor Martin var bortrejst - at bortforpagte gårdens jord samt at udleje de to traktorer til naboen, som ønskede at udvide sine marker. Derudover solgte Helga hundesalonens udstyr til en værdi af 50.000 kr. til en af sine kunder. Da Martin kom hjem, blev han meget vred over Helgas dispositioner, og ønskede at anfægte disse. Hvilke muligheder har Martin for at anfægte dispositionerne eller i øvrigt gøre krav gældende i anledning af bortforpagtningen af jorden, udlejningen af de to traktorer samt salget af hundesalonens udstyr?

Få måneder efter affæren med bortforpagtningen kørte Martin og Helga en aften hjem fra en fest. Deres økonomiske problemer blev igen diskuteret, og Helga, som kørte

bilen, blev så ophidset over Martins holdninger hertil, at hun mistede herredømmet over bilen, som med stærk fart kørte ind i en modkørende lastbil. Ved ulykken blev Helga straks dræbt, og Martin døde i ambulancen på vej til hospitalet.

Gør fællesboet op og fordel arven. Martin og Helga havde ingen fællesbørn. Fra tidligere ægteskaber har Martin sønnen Søren og Helga datteren Dorthe. Begge ønsker mest muligt. Det kan oplyses, at gården med tilhørende jord har en friværdi på 130.000 kr., at de to traktorer hver har en værdi på 20.000 kr., og at Helga har en kassekredit i banken, hvor pengene fra salget af udstyret af hundesalonen er indsat, med et underskud på 170.000 kr. For ulykkesforsikringsbeløbet har Martin købt aktier, hvis kursværdi er 130.000 kr. Derudover har Martin en konto i banken lydende på 100.000 kr.

Det viste sig ved opgørelsen af boet, at Helga kort efter ulykken i 1998 havde oprettet et formgyldigt testamente med følgende ordlyd: “Hvis jeg dør først, skal Martin arve mest muligt efter mig, fordi han er blevet så dårligt stillet på grund af ulykken”.

Løsningsvejledning til opgave nr. 1.

1) Bortforpagtningen af jorden.
Gården med tilhørende jord tilhører Helga og er fælleseje. Da Martins hovederhverv er knyttet til dyrkningen af jorden, må Helga ikke uden Martins samtykke bortforpagte denne, idet dette medfører, at gården ikke længere kan tjene som grundlag for deres fælles erhvervsvirksomhed, jf. RVL § 18, stk. 1. Martins samtykke foreligger ikke, og han har efter § 18, stk. 2 mulighed for at få forpagtningen omstødt, hvis medkontrahenten må antages at vide eller burde vide, at Martins erhvervirksomhed er knyttet til dyrkningen af markerne. Medkontrahenten er ægtefællernes nabo og må på denne baggrund anses for at være i ond tro. Forpagtningen kan derfor omstødes, forudsat Martin anlægger sag inden for tidsfristerne, jf. RVL § 18, stk. 2, 2. pkt.

Litteratur: Familieret, 1996, s. 429-433, 437-438.

2) Udlejning af de to traktorer.
Den ene af de to traktorer tilhører Helga og er fælleseje. Udlejning er ikke omfattet af ordlyden af RVL § 19, men det må antages, at § 19 kan anvendes analogt ved udleje af løsøre, der tjener til ikke-ejer ægtefællens fornødne arbejdsredskaber, i det omfang ægtefællen ved udlejningen ikke længere kan udøve sit erhverv. Martins samtykke er således påkrævet. Samtykke foreligger ikke, og udlejningen kan derfor omstødes efter RVL § 19, stk. 2, da naboen ikke med føje kunne tro, at Helga på egen hånd kunne udleje traktoren.
Den anden traktor tilhører Martin. Helga kan ikke råde over denne, jf. RVL § 16, stk. 1. RVL § 14 kan ikke anvendes i denne sammenhæng, da traktoren ikke er overladt til Helga. Martin kan derfor kræve traktoren tilbage, jf. DL 6-17-5, 5-8-12, 5-7-4.

Litteratur: Familieret, 1996, s. 430-433 med note 80, 437-438, 463-465.

3) Salget af udstyret til hundesalonen.
Udstyret tilhører Martin. Han har imidlertid overladt udstyret til Helga til brug i hundesalonen. Udstyret købes af en af Helgas kunder. Da Martin ikke kan antages at kunne bevise, at køber vidste eller burde vide, at udstyret tilhører Martin, ekstingverer køber efter RVL § 14 Martins rettigheder over udstyret. Martin kan derfor ikke få udstyret tilbage, men da det tilhører ham, har han et krav mod Helga svarende til udstyrets værdi, på 50.000 kr.
Kravet er et aktiv hos Martin og et passiv hos Helga.

Litteratur: Familieret, 1996, s. 464-465.

4) Boopgørelsen.
Da Helga er død først, kan Martins ulykkesforsikringsbeløb udtages forlods, jf. EAL § 18, stk. 3 analogt. Et beløb på 100.000 kr. kan derfor udtages forlods, mens aktierne som sådan indgår under skiftet.

	H **Bodel**	**M** **Bodel**
Gård	130.000 kr.	
Traktorer	20.000 kr.	20.000 kr.
Konto	- 170.000 kr.	100.000 kr.
Krav fra Martin	- 50.000 kr.	50.000 kr.
Aktier		130.000 kr.
Nettobodele	- 70.000 kr. (0)	300.000 kr.
Boslodsberegning:		
Forlods, EAL § 18, stk. 3		100.000 kr.
Resten til ligedeling (200.000 : 2)	100.000 kr.	100.000 kr.
Boslodder	100.000 kr.	200.000 kr.

Litteratur: Familieret, 1996, s. 541-545, 611-612.

5) Arven efter Helga.
Helga dør først, og der skal derfor beregnes arv til Martin.
Ifølge Helgas formgyldige testamente, skal Martin arve den testationsfrie del, hvis Helga dør først, hvilket er tilfældet her. Det må imidlertid antages, at denne testation ikke skal opretholdes, da begrundelsen er, at Martin er blevet dårligt stillet efter ulykken. Martin er nu død, og da Helga efterlader sig datteren Dorthe, må det i denne situation være klart, at forudsætningen er bristet, idet arven ellers går til Martins søn Søren frem for Helgas datter. Arven skal derfor ikke fordeles i henhold til testamentet, men alene efter

arvelovens regler. Dorthe kan rejse indsigelse mod testamentet, jf. AL § 55.

Helga efterlader sig i alt 30.000 kr. (boslod 100.000 kr. - 70.000 kr. gæld). Martins bo skal arve 1/3, dvs. 10.000 kr., jf. AL § 6. Den resterende del - 20.000 kr. - arver Dorthe, jf. AL § 1.

6) Arven efter Martin.

Efter Martin falder i alt 210.000 kr. (200.000 kr. + 10.000 kr.), som Søren arver, jf. AL § 1.

Litteratur: Arveret, 1998, s. 29, 11, 155, 182.

Opgave nr. 2.

Ib og Ulla blev gift i slutningen af december 1991. Umiddelbart før ægteskabet oprettede de en formgyldig ægtepagt, hvorefter der skulle være skilsmissesæreje i ægteskabet. Skilsmissesærejet var for 1/3 af hver ægtefælles formue tidsbegrænset i 4 år, og for 1/3 af hver ægtefælles formue tidsbegrænset i 8 år.

Ibs økonomiske forhold udviklede sig i begyndelsen af ægteskabet væsentligt bedre end Ullas, bl.a. fordi Ulla påtog sig en del arbejde for ham. Ib, der ejede en mindre virksomhed, havde et overskud på ca. 500.000 kr. årligt i de første 3 år af ægteskabet. Han fandt det derfor rimeligt, at Ulla - som kompensation for ikke at kunne satse så meget på sit erhvervsarbejde, men dog afhængigt af udviklingen i Ibs virksomhed - årligt fik et beløb på ca. 150.000 kr. I januar 1993 og 1994 blev der derfor overført 150.000 kr. til Ulla.

I januar 1995 blev der kun overført 50.000 kr. Ib var usikker på, om virksomheden kunne bære mere, men stillede Ulla et større beløb i udsigt næste år.

Ibs regnskab for 1995, der som i de tidligere år var udfærdiget af Ibs revisor i januar for det foregående kalenderår, og som altid blev underskrevet af Ib, viste i januar 1996 et overskud på 300.000 kr. Usikkerheden om virksomhedens udvikling var dog sådan, at Ib ikke for 1994 og 1995 ville overføre mere end tilsammen yderligere 200.000 kr. til Ulla, hvilket blev gjort i februar 1996.

De næste år var forretningsmæssigt utilfredsstillende for Ib. Han havde i marts 1996 fyret sin revisor, og havde ikke fået en ny. Der var derfor kludder med virksomhedens regnskab for 1996. Ib var dog sikker på, at han i 1996 måtte have et overskud på mindst 100.000 kr., og han gav i januar 1997 Ulla 50.000 kr. Det viste sig senere, at han havde haft ret. Et af en ny revisor i januar 1998 udarbejdet regnskab for 1996, der som sædvanlig blev underskrevet af Ib, viste, at Ib havde et overskud på 100.000 kr.

I 1997 gav virksomheden underskud. Ibs regnskab fra januar 1998 viste imidlertid, at hans formue var på knap 1,5 mio. Efter endnu et år med underskud var Ibs formue i følge regnskabet fra januar 1999 på knap 1 mio. Ulla forlangte nu som

kompensation for sin indsats at få en Ib tilhørende obligationsbeholdning. Ib gav Ulla obligationerne, der havde en kursværdi på 200.000 kr., og der blev i februar 1999 tinglyst en formgyldig ægtepagt om overdragelsen.

I oktober 1999 fik Ib uventet problemer, fordi det viste sig, at der var fatale fejl ved nogle af de produkter, han havde solgt i slutningen af 1998. Ib var derfor nødt til at forpligte sig til at tilbagebetale nogle kunder i alt 950.000 kr. Da virksomhedens øvrige drift også i 1999 gav underskud, viste regnskabet for 1999, at Ib havde en negativ formue på 700.000 kr.

Direktør Kulle, som Ib skyldte 450.000 kr. fra fejlprodukterne fra 1998, ville 1. august 2000 have sit tilgodehavende. Ib, der nu havde en negativ formue på 500.000 kr., måtte afgive insolvenserklæring i fogedretten i oktober 2000. Selv om Ullas nettoformue nu var på 950.000 kr. incl. obligationerne fra Ib, ville hun ikke skaffe Ib pengene.

Hvilke muligheder har Kulle for at få fyldestgjort sit krav uden at erklære Ib konkurs?

Ib og Ulla blev separeret i januar 2001. Deres nettoformuer var uforandrede fra 1. august 2000 til boopgørelsestidspunktet, bortset fra resultaterne af Kulles forsøg på fyldestgørelse, der - i det omfang de er berettigede - blev afregnet før skæringsdagen. Gør separationsboet op beløbsmæssigt, og afregn samtlige Ib og Ullas mellemværender.

Løsningsvejledning til opgave nr. 2.

Som udgangspunkt hæfter Ib alene for sine dispositioner, jf. RVL § 25. Da Kulle ikke vil erklære Ib konkurs, og da Ib har afgivet insolvenserklæring i fogedretten, må Kulle undersøge, om Ibs dispositioner til fordel for Ulla er gyldige, og om Ulla hæfter over for ham i anledning af dispositionerne.

Samtlige dispositioner til fordel for Ulla må betragtes som gavedispositioner. Ib har ikke forpligtet sig til at betale løn el. l. til Ulla - selv om der er tale om kompensation for en indsats i Ibs virksomhed. Aftalerne er først og fremmest aftaler om overskudsdeling efter RVL § 31.

De tre overførsler for 1992, 1993 og 1994
De to første overførsler á 150.000 kr. opfylder gyldighedsbetingelserne i § 31. Der er et overskud hvert år på 500.000 kr., og Ib har udfærdiget og underskrevet et regnskab, der viser dette, og som godtgør hans solvens. Det samme gælder de 50.000 kr. for 1994. Alle overførsler er foretaget inden udløbet af næste kalenderår.

De 200.000 kr., der overføres i januar 1996
I 1996 overføres 200.000 kr. De 150.000 vedrører og kan rummes i overskuddet i 1995, men de resterende 50.000 kr. kan kun rummes i 1994-overskuddet, som det vel også er tænkt som, men opfylder ikke betingelsen om at være overført inden udgangen af næste kalenderår. De 50.000 kr. er derfor ikke en gyldig § 31-overførsel. Overførslen til Ulla er *ugyldig*, da der heller ikke er oprettet ægtepagt, jf. RVL § 30 - både i forhold til kreditorerne og indbyrdes. Ulla skal derfor betale de 50.000 kr. tilbage til Ib. Kulle må søge sig fyldestgjort ved udlæg i Ibs krav mod Ulla, såfremt Ulla ikke betaler frivilligt (cf. U 2001.659 VLD).

De 50.000 kr., der overføres i januar 1997
I januar 1997 foretages endnu en overskudsoverførsel - denne gang på 50.000 kr. Den er gyldig inter partes, da der i 1996 er et overskud på 100.000 kr., men overførslen er i forhold til kreditorerne ugyldig pga. manglende regnskab, der først laves i 1998. I de situationer, hvor dispositionen er gyldig inter partes, og hvor overførslen omhandler penge, antages det, at modtageren, Ulla, *hæfter* direkte for beløbet over for giverens kreditorer. (Ib har jo heller ikke noget krav mod Ulla). Såfremt Ulla ikke betaler frivilligt, må Kulle anlægge sag mod hende.

Obligationerne
De i januar 1999 ved *gyldig* ægtepagt givne obligationer til en værdi af 200.000 kr., er nu Ullas. Ib bliver i hvert fald insolvent ved gaveoverdragelsen, idet hans formue, der tilsyneladende er på knap 1 mio., kort efter - overraskende - viser sig stort set at være 0, idet der er mangelskrav på 950.000 kr. opstået i 1998 ved aftalerne om leverancerne. Ib har derfor ikke beholdt utvivlsomt tilstrækkelige midler til at dække sine kreditorer. Han har endvidere afgivet insolvenserklæring. Ulla *hæfter* derfor, jf. RVL § 33, for værdien

af det overførte, idet Kulle havde en fordring på Ib, *da* gaven blev givet. Det er uden betydning, om Ib evt. er i god tro mht. sin solvens, da gaven bliver gyldig.

Konsekvenser for boopgørelsen

Ægtepagten betyder, at der på separationstidspunktet gyldigt er brøkdelssæreje bestående af 1/3 skilsmissesæreje og 2/3 fælleseje, jf. RVL § 28, stk. 2, smh. m. stk. 1, nr. 1. Ægtepagten betyder ikke noget for dispositionerne under ægteskabet, da brøkdelssæreje er særeje om *netto*formuen.

Kulle bliver fyldestgjort i det nu konstaterede Ib tilhørende aktiv, nemlig fordringen på Ulla på 50.000 kr. Ibs nettoformue er 50.000 kr. større pga. ugyldigheden - Ullas tilsvarende mindre.

Ullas betaling af de 50.000 kr., som hun *hæfter* for i anledning af den i forhold til kreditorerne ugyldige overførsel i 1998, og som er givet hende gyldigt inter partes, må kunne kræves refunderet af Ib. Ib skylder Ulla disse 50.000 kr. i stedet for at skylde dem til Kulle.

I og med at Ulla betaler de 200.000 kr., som hun hæfter for pga. obligationerne, får hun et krav mod Ib. Ib skylder Ulla pengene i stedet for Kulle.

Boopgørelse :	Ibs formue	Ullas formue
"Nettoformue"	÷ 500.000 kr.	950.000 kr.
Ugyldig gave	50.000 kr.	÷ 50.000 kr.
Ullas betaling	50.000 kr.	÷ 50.000 kr.
Krav mod Ib	÷ 50.000 kr.	50.000 kr.
Ullas betaling	200.000 kr.	÷ 200.000 kr.
Krav mod Ib	÷ 200.000 kr.	200.000 kr.
Reel nettoformue	÷ 450.000 kr. (heraf skylder Ib Ulla 250.000 kr.)	900.000 kr.
Fællesejedelen 2/3	0	600.000 kr.
Boslodder	300.000 kr.	300.000 kr.

Ulla skal således betale Ib 300.000 kr. i boslodstilsvar, men kan heri modregne de 250.000 kr., Ib skylder hende, fordi hun har betalt hans kreditorer.

Litteratur: Familieret 1996 s. 329, 356-57, 368, 372-76, 481-87, 489-90, 605-7, 609-10.